

De adviesaanvraag

Op 6 december 1999 heeft de Minister van VWS, mede namens de Staatssecretaris van LNV, de Gezondheidsraad advies gevraagd over DON. Dit verzoek luidde als volgt:

Hierbij verzoek ik U, mede namens de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij om advies uit te brengen over het door het RIVM opgestelde rapport “Deoxynivalenol; Derivation of concentration limits in wheat and wheat containing food products”.

In april van dit jaar werden verhoogde gehalten deoxynivalenol (DON) aangetroffen in een levensmiddel. Ook daarna zijn nog diverse malen door de Inspectie Waren en Veterinaire Zaken in partijen graan hoge concentraties DON aangetroffen. DON is een mycotoxine geproduceerd door de *Fusarium* schimmel, die van nature voorkomt op granen. Het acute effect van de inname van hoge concentraties DON is braken; de belangrijkste effecten bij chronische blootstelling zijn een verminderde voedselopname en verminderde groei, en effecten op het immuunsysteem. Om deze redenen is aan het RIVM verzocht op korte termijn een toxicologische onderbouwing voor een norm op te stellen. Het rapport van het RIVM rapport is inmiddels ontvangen en bijgevoegd.

Op basis van toxicologische gegevens komt het RIVM in zijn rapport tot een aanbeveling voor een “Tolerable Daily Intake” (TDI) voor DON van 1,1 µg/kg lg/dag. Het RIVM heeft vervolgens op basis van deze TDI berekend dat de concentratielimiet van DON in tarwe en brood 120 µg/kg respectievelijk 60 µg/kg mag zijn, opdat de TDI niet wordt overschreden. Hierbij is uitgegaan van de bescherming van de bevolkingsgroep die het meest “at risk” is, namelijk kinderen van 1 – 4 jaar met een hoge tarwe consumptie, zodat het 95ste percentiel van de bevolking beschermd is bij toepassing van deze norm.

In diverse partijen graan, bloem en graanhoudende levensmiddelen die de afgelopen tijd zijn bemonsterd werden hogere DON gehalten aangetroffen dan de door het RIVM voorgestelde normen. De gehalten aan DON variëren sterk, maar gehalten van 200% tot 400% van de door het RIVM voorgestelde norm zijn niet uitzonderlijk. De door het RIVM voorgestelde concentratie limieten worden dus in de praktijk overschreden, en zijn op de korte termijn niet haalbaar. Het RIVM wijst er op dat de (geringe) effecten van een beperkte overschrijding van de voorgestelde concentratielimieten van DON dienen te worden afgewogen tegen het belang van tarwe in ons voedingsmiddelen pakket. Op grond van zo'n afweging zou een tijdelijke en zo beperkt mogelijke overschrijding van de voorgestelde concentratielimieten aanvaardbaar zijn.

Het is nog onduidelijk welke concentratie limieten op de lange termijn gerealiseerd kunnen worden. De mate van besmetting van granen met de *Fusarium* schimmel (en derhalve met DON) hangt vooral af van de weersomstandigheden; in natte jaren zijn verhoogde gehalten aan DON te verwachten. DON is zeer stabiel tijdens de opslag en de verwerking van graan tot levensmiddelen en reductie van gehalten aan DON in levensmiddelen kan dan ook alleen bereikt worden via een brongerichte aanpak. Met bepaalde teelmaatregelen (zoals diep ploegen, het kweken van resistente rassen, e.d.) kan een verlaging van het DON gehalte bereikt worden. Echter, verlaging van de gehalten tot de concentraties die het RIVM voorstelt zal in de praktijk mogelijk niet haalbaar zijn. Daarnaast ligt op dit moment de detectielimiet voor DON op hetzelfde niveau als de aanbevolen concentratielimiet, namelijk op 60–100 µg/kg graan(product), wat het betrouwbaar en reproduceerbaar vaststellen van limietoverschrijdingen bemoeilijkt.

Gezien de complexiteit van deze problematiek verzoek ik de Gezondheidsraad een advies op te stellen naar aanleiding van het rapport van het RIVM, waarbij een zorgvuldige afweging wordt gemaakt tussen de voor- (en mogelijke) nadelen van de consumptie van brood en graanproducten. In deze afweging dienen de blootstellingsschatting, de potentiële schadelijkheid van DON bij overschrijding van de voorgestelde limiet, de toxicologische onderbouwing hiervoor, en het belang van brood en graanproducten in de dagelijkse voeding te worden betrokken.

In december 1999 zal de toxicologie van DON besproken worden in het Wetenschappelijk Comité voor de Voeding van de Europese Commissie. Ik verzoek U om de conclusies van dit comité in uw advies te betrekken. Gezien het feit dat op de korte termijn normstelling voor DON in de EU te verwachten is, verzoek ik U tevens om deze aanvraag met de grootst mogelijke spoed te behandelen.

Met vriendelijke groet,

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

w.g.

dr. E. Borst-Eilers